

Našumo samprata

Našumas (produktyvumas) bendrąja prasme yra sunaudoti ištekliai sukurtam produkto vienetui – t. y. santykis tarp pagamintos produkcijos ir atitinkamai patirtų sąnaudų. Našumas siaurąja prasme gali būti apibrėžiamas kaip darbo našumas arba platesne prasme kaip bendras gamybos veiksmų našumas.

Darbo našumas įprastai matuojamas dviem rodikliais:

- pridėtinės vertės per vieną dirbtą valandą;
- pridėtinės vertės vienam darbuotojui.

Bendras gamybos veiksmų našumas yra vertinamas taikant augimo modelį, kuris apima ne tik darbo, bet ir kapitalo išteklius, sunaudotus pridėtinę vertę sukurti. Šiame vertinime našumą nagrinėsime siauresne prasme – kaip darbo našumą.

Rekomendacija dėl nacionalinių produktyvumo tarybų įsteigimo

Europos Komisija, atsižvelgdama į 5 pirmininkų paskelbtą ataskaitą, parengė rekomendaciją dėl nacionalinių produktyvumo tarybų įsteigimo, kurią 2016 m. rugsėjo 20 d. patvirtino Europos Sąjungos (toliau – ES) Taryba (2016/C 349/01).

Rekomendacijos tikslas – identifikuoti arba įsteigti nacionalines produktyvumo tarybas (NPT) siekiant analizuoti tendencijas ir politiką produktyvumo ir konkurencingumo didinimo srityje.

Numatoma, kad NPT parengtos analizės turi būti viešai skelbiamos metinėse ataskaitose, kuriomis galėtų naudotis tiek ES valstybės narės, tiek ir Europos Komisija.

Lietuvos darbo našumo ataskaita

Pirmosios ataskaitos pagrindinis tikslas – apžvelgti darbo našumo raidą ir įvertinti darbo našumo sąryšį su pridėtinės vertės, darbo užmokesčio ir eksporto pokyčiais šalies ekonomikoje.

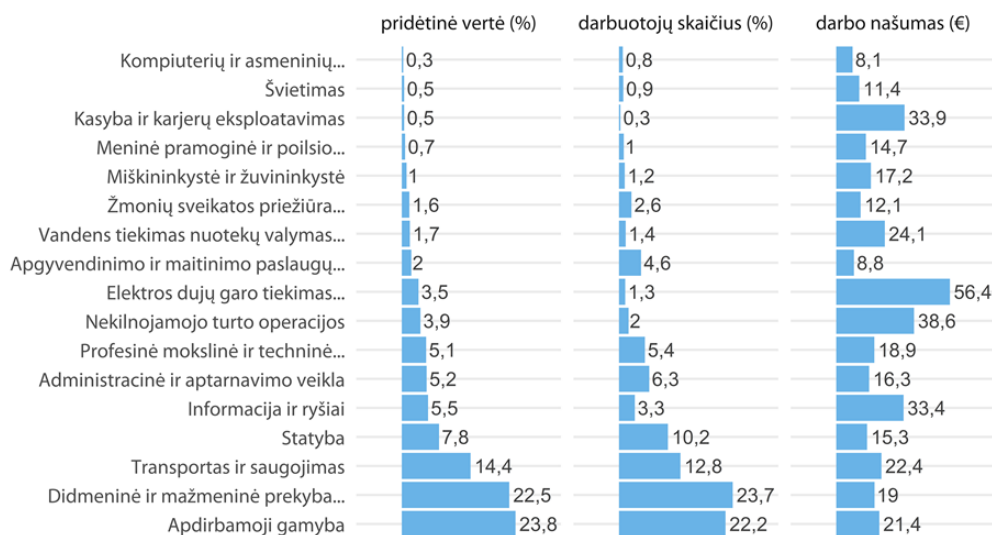
Pagrindinės Lietuvos ūkio šakos yra:

- apdirbamoji gamyba;
- prekyba;
- transportas.

Šiame vertinime nagrinėjamas tik apdirbamosios gamybos darbo našumas, kadangi šioje veikloje sukuria didžiausią pridėtinę vertę. 2017 m. apdirbamosios gamybos pagrindiniai rodikliai (žr. 1 pav.):

1 pav.

Pridėtinės vertės struktūra, darbuotojų struktūra ir darbo našumas per 1 valandą 2017 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas; EIM skaičiavimai

- pridėtinė vertė siekė beveik 24 proc. visos Lietuvos pridėtinės vertės ir užėmė pirmąją vietą;
- darbuotojų skaičius sudarė daugiau nei 208 tūkst., o tai buvo 22 proc. visų darbuotojų ir užėmė antrąją vietą;
- prekių eksporto dalis siekė 23,8 proc. viso Lietuvos eksporto ir užėmė pirmąją vietą;
- nominalus darbo našumas sudarė 21,4 euro ir pagal šį rodiklį užėmė tik 7 vietą ir buvo po elektros, dujų, garo tiekimo; nekilnojamojo turto operacijų; kasybos ir karjerų eksploatavimo; informacijos ir ryšių; vandens tiekimo ir nuotekų valymo; transporto ir saugojimo veiklų.

Lietuva ir globalios tendencijos

Per paskutinį dešimtmetį darbo našumo augimas pasaulyje lėtėjo vidutiniškai 0,8 proc. punkto (p. p.) kasmet. Tai 2017 m. sumažino pasaulio bendrąjį vidaus produktą (BVP) daugiau nei 8 trln. eurų¹.

Pagrindinės globalaus darbo našumo lėtėjimo priežastys:

- susiduriama su sunkumais kuriant naujas technologines inovacijas;
- investicijos į naujas technologijas daro įtaką ilgojo laikotarpio rezultatams.

2017 m. Pasaulio banko ataskaitoje išskirtos trys pagal darbo našumo augimą ES valstybių narių grupės:

- mažėjančio;
- stagnuojančio;
- ir augančio darbo našumo.

Lietuva kartu su kitomis Baltijos šalimis, Vengrija, Vokietija, Liuksemburgu, Airija, Rumunija ir Slovakija priklauso augančio darbo našumo valstybių grupei.

ES 28 darbo našumas palyginamosiomis kainomis per 1 dirbtą valandą 2000–2017 m. išaugo 21 proc. arba nuo 27,4 iki 33,2 euro, o Lietuvoje išaugo beveik 2 kartus, tai yra nuo 6,38 iki 12,95 euro (žr. 2 pav.) ir 2017 m. sudarė 43,2 proc. ES vidurkio. Tačiau Lietuvos darbo našumas, perskaičiuotas atsižvelgiant į perkamosios galios paritetą, 2017 m. siekė 75 proc. ES vidurkio.

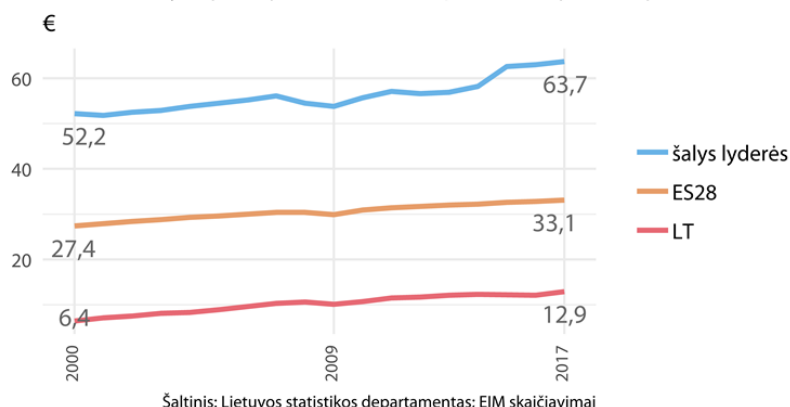
Lietuva per du dešimtmečius pagal darbo našumo (pridėtinė vertė palyginamosiomis kainomis per 1 dirbtą valandą) ir BVP augimą buvo viena sparčiausiai augusių ES valstybių narių (žr. 1 lentelę). Dėl darbo našumo augimo BVP 1 gyventojui pagal perkamosios galios paritetą nuo 2000 m. iki 2017 m. išaugo daugiau nei 3 kartus ir 2017 m. sudarė 78,6 proc. ES vidurkio (apie 35 p.p. didesnis negu 2000 m.). Tam įtakos turėjo didėjantis modernių technologijų taikymas pramonėje ir santykinai žema bazė.

Po globalios recesijos darbo našumo augimą lėtino nepalankūs išorės veiksniai, tačiau po Rusijos Federacijos embargo atslūgus geopolitinei rizikai, persiorientavus eksportui į naujas rinkas bei paspartėjus investicijoms 2017 m. darbo našumo augimas atsigavo ir siekė 7 proc. (žr. 3 pav.).

Toliau mažinti darbo našumo atotrūkį padėtų žiniomis grindžiamos veiklos dalies ekonomikoje didinimas stiprinant gebėjimus ir atnaujinant technologijas.

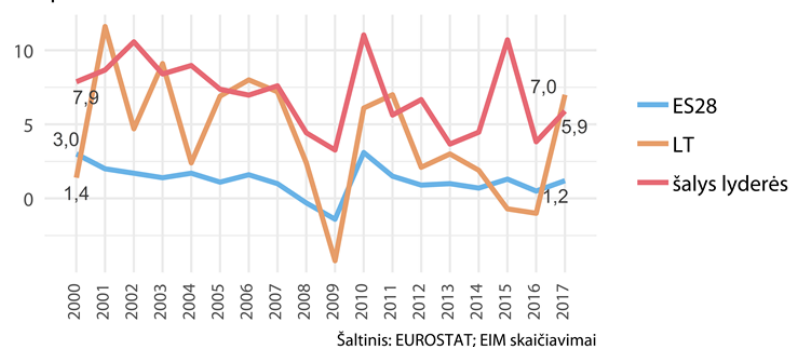
2 pav.

Pagal darbo našumą lyderiaujančių ES valstybių narių, Lietuvos ir ES 28 valstybių narių darbo našumas per 1 dirbtą valandą

3 pav.

Pagal darbo našumo augimą lyderiaujančių ES valstybių narių, Lietuvos ir ES 28 valstybių narių darbo našumo per 1 dirbtą valandą pokytis procentais

¹ - <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/30588>

Prioritetinių veiklų svarba skatinant šalies darbo našumą apdirbamosios gamybos veiklose

Vertinant apdirbamosios gamybos augimo perspektyvas ir formuojant politiką svarbu įvertinti apdirbamosios gamybos veiklas, kurios turi ženkliai dalį ir įtaką sukuriamai pridėtinai vertei bei eksportui ilguoju laikotarpiu.

Atitinkamai tam tikrų svarbiausių veiklų augimas ar jų darbo našumo augimas galėtų būti vienas iš politikos prioritetų.

Pagal technologijų lygį apdirbamosios gamybos veiklos yra suskirstytos į 4 lygius: aukštosios, vidutinės–aukštosios, vidutinės–žemosios ir žemosios.

Atlikus Lietuvos apdirbamosios gamybos veiklų reitingavimą į pirmąjį dešimtuką (pagal pridėtinės vertės, eks-

porto, darbo našumo lygius ir augimą) patenka tik 3 aukštųjų ar vidutinių–aukštųjų technologijų veiklos (žr. 2 lentelę), kuriose darbo našumas yra ženkliai didesnis:

- chemikalų ir chemijos pramonės gaminių;
- pagrindinių vaistų pramonės gaminių;
- kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių.

Esamomis aplinkybėmis kyla iššūkis pasiekti tinkamą politikos pusiausvyrą. Skatinant perspektyvias ir aukštųjų technologijų veiklas, neturi būti silpninamos veiklos, kurios užtikrina ekonomikos plėtros stabilumą. Šių veiklų darbo našumo augimas taip pat svarbus spartesnio šalies ekonomikos augimo elementas.

Pridėtinės vertės ir darbo našumo pokyčiai apdirbamosios gamybos veiklose

Darbo našumo augimas Lietuvos apdirbamosios gamybos veiklose lėtėja. 2009–2017 m. periodo darbo našumo augimas apdirbamosios gamybos veiklose buvo mažesnis nei 2001–2008 m., tačiau 2017 m. darbo našumo augimas viršijo periodo iki ir po globalios recesijos vidurkius. Darbo našumas augo, mažėjant dirbtų valandų skaičiui (žr. 4 pav.).

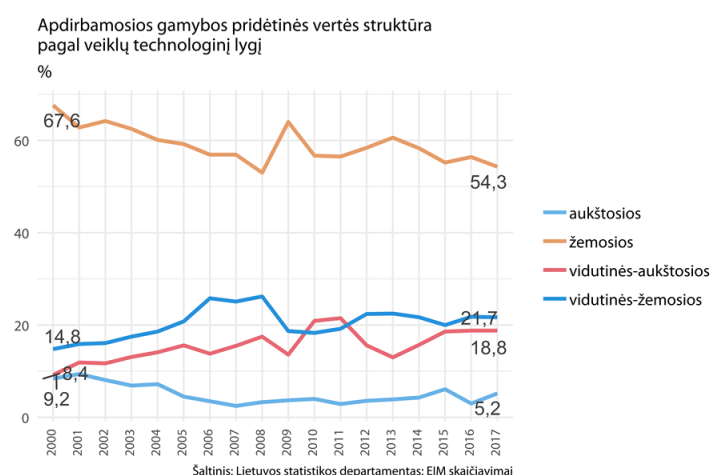
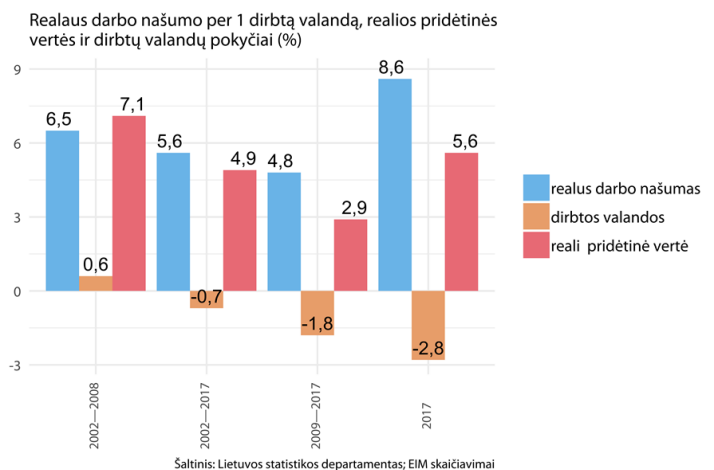
Apdirbamosios gamybos veiklų, patenkančių į didžiausio darbo našumo kvartilę (25 proc.), pridėtinės vertės dalis apdirbamosios gamybos srityje 2001–2017 m. nepakito.

Tačiau aukštesnio darbo našumo veiklų dalis, palyginti su pridėtinė verte, augo ir turėjo labai nedidelę teigiamą įtaką apdirbamosios gamybos darbo našumui. Jei-gu 2017 m. pridėtinės vertės struktūra būtų išlikusi tokia pati kaip 2000–2008 m., tuomet darbo našumas sudarytų 23,5 euro, o tai yra 1,5 euro mažesnis, palyginti su dabar esančiais 25 eurai 1 sąlyginiam darbuotojui.

Pagal technologijų lygį pridėtinės vertės struktūra apdirbamosios gamybos veiklose Lietuvoje per 2000–2017 m. kito (žr. 5 pav.). Aukštųjų technologijų dalis mažėjo ir 2017 m. sudarė tik 5,2 proc., kai 2000 m. sudarė 8,4 proc. Po globalios recesijos 2009–2017 m. aukštųjų technologijų veiklų augimas nebuvo labai spartus, tik 1,5 p.p.

2000–2017 m. užfiksuotas vidutinių–aukštųjų bei vidutinių–žemųjų technologijų augimas (atitinkamai nuo 9,2 proc. ir 14,8 proc. iki 18,8 proc. ir 21,7 proc.).

Pažymėtina, kad žemųjų technologijų veiklų dalis 2000–2017 m. sumažėjo nuo 67,6 proc. iki 54,3 proc.

Darbo užmokestis ir darbo našumas apdirbamosios gamybos veiklose

2009–2017 m. darbo užmokestis apdirbamosios gamybos veiklose sparčiai augo – beveik 49,2 proc. arba apie 5,5 proc. kasmet (žr. 6 pav.). Lietuva pagal darbo užmokestį per 1 dirbtą valandą (8,4 euro) pakilo iš paskutinio ES 28 trejeto į paskutinį penketą. 2009–2017 m. darbo užmokesčio augimas yra logiška nuoseklaus 8 metų ekonomikos, eksporto augimo ir santykinai mažesnio darbo užmokesčio ES lygmeniu pasekmė.

Minėtina, kad darbo užmokesčio augimas trumpuoju laikotarpiu nedaro didelės įtakos Lietuvos konkurencingumui. Per trejų metų 2015–2017 m. laikotarpį įmonių pelno maržos (atitinkamai 6,1 proc., 8,2 proc., 5,5 proc.) apdirbamosios gamybos veiklose viršijo 2009–2017 m. 3,5 proc. pelno maržų vidurkį.

Darbo našumo ir atlyginimų augimo svyravimas yra neišvengiamas. Darbo našumo augimas nebūtinai iš karto daro įtaką darbo užmokesčiui. Vienu laikotarpiu jis gali viršyti darbo užmokesčio augimą, o vėliau – atvirkščiai. Pažymėtina, kad nuo 2015 m. darbo užmokesčio augimas viršija darbo našumo augimą. Kyla rizika konkurencingumui, jei darbo užmokesčio augimas, viršijantis darbo našumo augimą, taps ilgalaikė tendencija.

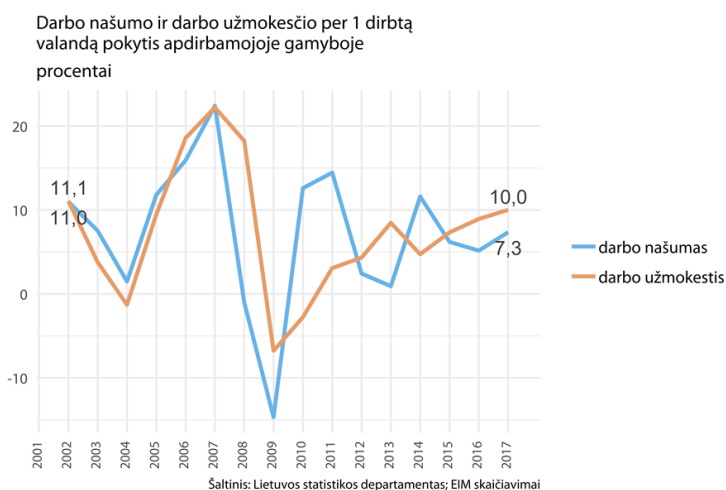
Per 2009–2017 m. laikotarpį realus valandinis darbo užmokesčio 50,3 proc. pokytis apdirbamosios gamybos srityje buvo artimas realiam darbo našumo 50,4 proc. pokyčiui. 2016 ir 2017 m. jų augimas beveik susilygino.

Tai rodo, kad, siekiant mažinti rizikas konkurencingumui ir tvariam ekonomikos augimui, įskaitant ir tvaraus darbo užmokesčio augimą, būtina didinti darbo našumą nuo investicijų į fizinį kapitalą (įrangą, technologijas) iki investicijų į žmogiškąjį kapitalą.

Tiesiniai regresiniai modeliai rodo, kad darbo našumo augimas teigiamai atsiliepią tiek darbo užmokesčio, tiek pelningumo ar įmonių pelno maržos augimui, o paties darbo našumo augimui didžiausią reikšmę turi investicijos į įrangą.

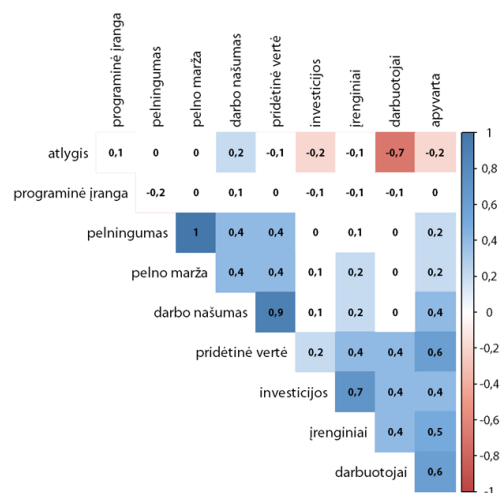
Teigiamos koreliacijos esama tarp investicijų į įrangą ir darbuotojų skaičiaus pokyčių, o koreliacija tarp darbuotojų skaičiaus ir darbo užmokesčio pokyčių yra tvirta ir reikšmingai neigiama. Koreliacijos nėra tarp darbo našumo ir darbuotojų skaičiaus pokyčių (žr. 7 pav.).

6 pav.

7 pav.

Koreliacijos lentelė*, 2001–2017 m. laikotarpis

*Koreliacijos koeficientas gali svyruoti nuo -1 iki +1.

Jei koreliacija lygi 0, tokių kintamųjų reikšmės viena nuo kitos nepriklauso.

Jei koreliacija lygi +1, reikšmės kinta vienodai.

Jeigu koreliacija neigiama, reikšmės juda skirtingomis kryptimis.

Darbo našumo ir eksporto sąryšis apdirbamosios gamybos veiklose

Darbo našumo ir eksporto sąryšis yra aktualus priimančiam sprendimus formuojant ekonominę politiką tiek darbo našumo, tiek eksporto plėtros srityje.

Atlikta analizė rodo glaudų darbo našumo ir eksporto sąryšį – koreliacija gali siekti iki 0,69 priklausomai nuo imties dydžio.

Darbo našumo augimas padeda mažinti neigiamą darbo užmokesčio augimo riziką. Pagrindinių eksportuotojų darbo našumas daugeliu atvejų augo sparčiau nei apdirbamosios gamybos, o kai kurių pagrindinių sektorių darbo našumo augimas buvo gerokai aukštesnis nei visos šalies darbo našumo augimas. 2017 m. daugiau nei pusė – 8 iš 12 – pagrindinių eksporto sektorių viršijo apdirbamosios gamybos darbo našumo vidurkį ir mažiau nei pusė – 4 sektoriai – viršijo vidutinį šalies darbo našumo vidurkį.

Pagrindinių eksporto veiklų (žr. 3 lentelę) darbo našumo augimas 2009–2017 m. yra 1,8 karto lėtesnis nei 2001–2008 m. Pagal viso aukštųjų technologijų veiklų

eksporto dalį Lietuva tik 2015 m. pasiekė aukščiausią prieškrizinio laikotarpio lygį – 7,3 proc. (2007 m.) ir nedaug jį viršijo 0,8 p. p.

Esant aukštesniam darbo našumo lygiui, išlaikyti spartų darbo našumo augimo tempą yra sudėtinga, o pagrindinių eksporto veiklų darbo našumo lygis yra daugiau nei 2,1 karto didesnis nei kitų eksporto veiklų.

Reikia pažymėti, kad pagrindinėms eksporto veikloms ir pagal darbo našumą apdirbamosios gamybos srityje lyderiaujančioms įmonėms būdinga aukštesnė pelno marža (atitinkamai 1,4 p. p. ir 7,3 p. p.) ir žemesnė darbo išlaidų marža (atitinkamai 8,3 p. p. ir 8,8 p. p.).

Pagrindinių eksporto veiklų investicijų į įrangą 3 metų slenkantis vidurkis buvo didesnis nei kitų eksporto veiklų ar šalies vidurkis nuo 2012 m. (išskyrus 2015 m., kada 3 metų investicijų augimas siekė 9,6 proc.). Vienas iš būdų daryti įtaką darbo našumo augimui ateityje būtų didesnės investicijos į įrangą, programinę įrangą ir gebėjimus.

Įmonių struktūra ir darbo našumas apdirbamosios gamybos veiklose ir visoje šalyje

2001–2017 m. apdirbamosios gamybos įmonių pagal dydį struktūra ir skaičius Lietuvoje iš esmės nepakito.

Labai mažų įmonių (iki 9 darbuotojų) dalis 2001–2008 m. sudarė 59 proc. visų Lietuvos įmonių, o 2009–2017 m. nesmarkiai išaugo ir sudarė 62 proc.

Apdirbamosios gamybos įmonių struktūra ir darbo našumo tendencijos atspindi visai šaliai būdingą tendenciją, kad po globalios recesijos laikotarpio labai mažos įmonės tapo dar smulkesnės, o jų augimas dar labiau sulėtėjo.

2013–2017 m. laikotarpiu labai mažų įmonių pelningumas, palyginti su didesnių įmonių pelningumu, buvo iki 3 kartų didesnis, tačiau jos iki 20 kartų rečiau produktyviai investavo ir iki 10 kartų rečiau gautu pelnu finansavo kito mokestinio laikotarpio investicijas į ilgalaikį turtą².

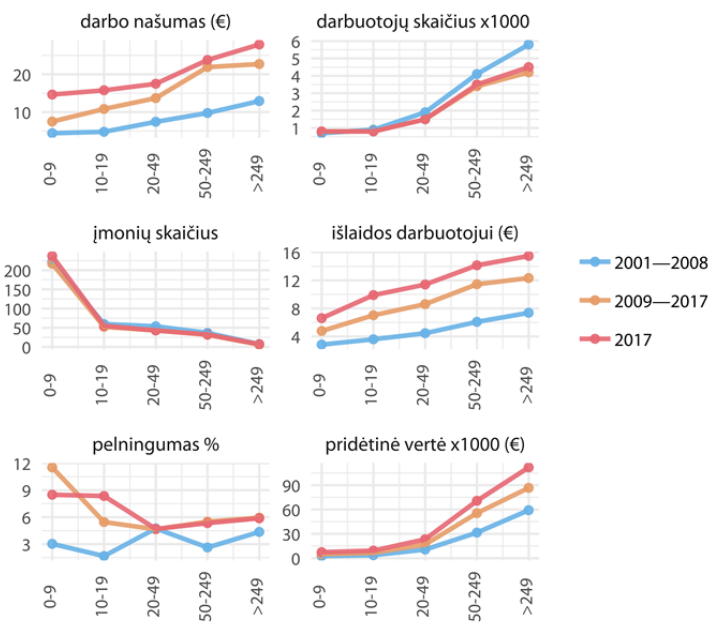
Didesnės įmonės aktyviau dalyvauja tarptautinės prekybos, mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų srityse veikloje³.

Jos yra ilgaamžiškesnės, pranašesnės pagal augimo tempus (įdarbina daugiau darbuotojų ir sukuria daugiau pridėtinės vertės), moka didesnę vidutinę darbo užmokesį, įneša mažiau kintamumo darbo rinkoje ir vidutiniškai yra labiau produktyvios⁴.

Kita vertus, didelės įmonės taip pat kuria paklausą mažoms įmonėms ir skatina jų plėtrą. Todėl dėmesys turėtų būti skiriamas iniciatyvoms ar augimo kliūtims, kurios skatina įmones išlikti mažas, pašalinti. Atitinkamai pelno mokesčio lengvata įmonėms, kurių metinės pajamos neviršija 300 tūkst. eurų ir kurios įdarbina ne daugiau kaip 10 darbuotojų, taikomas 5 proc., o ne įprastas 15 proc. pelno mokesčio tarifas, turėtų būti peržiūrėta.

8 pav.

Pagal apdirbamosios gamybos įmonės tipą priklausomai nuo darbuotojų skaičiaus

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas; EIM skaičiavimai

² M. Kalanta, J. Pesliakaitė, Labai mažos įmonės Lietuvoje: Ekonominė reikšmė ir augimas, Versli Lietuva.

³ „The importance of (firm) scale: Large firms in small advanced economies“, Landfall Strategy Group.

⁴ Mihnea Constantinescu, A. Proškutė, Firm heterogeneity and macroeconomic dynamics: a data driven investigation.

Apibendrinimas

Atlikę ES valstybių narių ir Lietuvos darbo našumo raidos analizę matome, kad Lietuva per du dešimtmečius pagal darbo našumo ir BVP augimą buvo viena iš sparčiausiai augusių ES valstybių narių. 2000–2017 m. Lietuvos darbo našumas per 1 dirbtą valandą (palyginamosiomis kainomis) išaugo beveik 2 kartus, kai ES valstybių narių – 21 proc. Tam įtakos turėjo modernių technologijų taikymas pramonėje. Nepaisant spartaus Lietuvos darbo našumo augimo, 2017 m. darbo našumas per 1 dirbtą valandą tesudarė 43,2 proc. ES vidurkio. Tačiau darbo našumas perskaičiuotas pagal perkamosios galios paritetą 2017 m. siekė 75 proc. ES vidurkio.

Šio darbo pagrindinis tikslas buvo įvertinti darbo našumo sąryšį su apdirbamosios gamybos pridėtinės vertės, darbo užmokesčio ir eksporto pokyčiais. Pagrindinės išvados:

Dėl darbo našumo ir apdirbamosios gamybos pridėtinės vertės sąryšio:

- pagal technologijų lygį apdirbamosios gamybos pridėtinės vertės struktūra 2000–2017 m. kito. Aukštųjų technologijų ir žemųjų technologijų veiklų dalis sumažėjo, tačiau užfiksuotas vidutinių–žemųjų bei vidutinių–aukštųjų technologijų veiklų augimas;
- jeigu 2017 m. pridėtinės vertės struktūra būtų išlikusi tokia pati kaip 2000–2008 m., tuomet darbo našumas sudarytų 23,5 euro – būtų 1,5 euro mažesnis, palyginti su dabar esančiais 25 eurais 1 sąlyginiam darbuotojui.

Dėl darbo našumo ir darbo užmokesčio sąryšio:

- 2009–2017 m. darbo užmokestis apdirbamosios gamybos srityje sparčiai augo – beveik 49,2 proc., arba apie 5,5 proc. kasmet. Tai yra nuoseklaus 8 m. ekonomikos, eksporto augimo ir santykinai mažesnio darbo užmokesčio ES lygmeniu pasekmė. Tačiau nominalus darbo našumas 2009–2017 m. išaugo beveik 72 proc., arba 8 proc. kasmet;
- sparčiau nei darbo našumas augantis darbo užmokestis trumpuoju laikotarpiu nedaro didelės įtakos Lietuvos konkurencingumui. Kita vertus, gali daryti įtaką ilguoju laikotarpiu. Pažymėtina, kad nuo 2015 m. darbo užmokesčio augimas viršija darbo našumo augimą.

Dėl darbo našumo ir eksporto sąryšio:

- pagrindinėms eksporto veikloms ir pagal darbo našumą lyderiaujančioms apdirbamosios gamybos įmonėms būdingas didesnis darbo našumas, aukštesnė pelno marža ir žemesnė darbo išlaidų marža;
- atitinkamai pagrindinių eksporto veiklų darbo našumo lygis yra daugiau nei 2,1 karto didesnis nei kitų eksporto veiklų.

Atlikta analizė rodo, kad darbo našumo augimas teigiamai atsiliepia tiek darbo užmokesčio, tiek pelningumo ar įmonių pelno maržos augimui. Investicijos į įrangą ir technologijas turi reikšmingą poveikį darbo našumo augimui. Našesnės yra didesnės įmonės, kadangi jos yra ilgaamžiškesnės, pranašesnės pagal augimo tempus, moka didesnę vidutinę darbo užmokestį bei įneša mažiau kintamumo darbo rinkoje.

Rekomendacijos

- apibrėžti ir patvirtinti ambicingą ir kartu realistiškai pamatuotą ilgalaikį darbo našumo siekį, įtraukiant jį į ilgalaikius ekonominės politikos tikslus;
- formuoti fiskalinę politiką, stiprinančią pasitikėjimą makroekonominiu stabilumu;
- stiprinti verslo apmokestinimo sąsajas su pajamomis peržiūrint mokestinę / lengvatų politiką;
- tęsti subalansuotos struktūrinės politikos, skatinančios bendrą ekonominę plėtrą, įgyvendinimą. Skatinant perspektyvias ir aukštųjų technologijų veiklas, neturi būti silpninamos veiklos, kurios užtikrina ekonomikos plėtros stabilumą;
- didinti perspektyvių ir aukštesniųjų technologijų veiklų pridėtinę vertę apdirbamojoje gamyboje skatinant investicijas į gebėjimus, technologijas ir įrangą bei įsitraukimą į strateginės vertės grandines;
- plėtoti eksporto skatinimo iniciatyvas, orientuotas į Lietuvos eksportuotojų pridėtinės vertės augimą, taip pat aukštųjų technologijų prekių ir daug žinių reikalaujančių paslaugų (aukštesnės pridėtinės vertės) eksporto dalies augimą pagal bendrojo eksporto struktūrą;
- stiprinti tyrimais ir analize grįstus politikos sprendimus. Gerinti statistinių duomenų kokybę, tarp jų ir skaitmeninės ekonomikos, prieinamumą ir įtraukti Lietuvos statistikos departamentą aktyviau dalyvauti vystant Tarpžinybinę mokestinių duomenų saugyklą.

Tolesni veiksmai

Šiame pirminiame vertinime buvo nagrinėjamas darbo našumas apdirbamojoje gamyboje. Tolesni veiksmai bus susiję su Lietuvos darbo našumo raidos stebėsena ES kontekste didesnę dėmesį skiriant paslaugų sektoriui, žmogiškajam kapitalui, investicijoms į įrangą ir technologijas, kurių reikšmė sparčiai didėja kylant pragyvenimo lygiui.

Lietuvos darbo našumo vertinimas

Sąvokos

Bendrasis vidaus produktas (BVP) – vienas iš pagrindinių rodiklių, apibūdinančių šalies ekonomikos išsivystymo lygį. BVP apibrėžiamas kaip galutinė šalyje per tam tikrą laikotarpį sukurtų prekių ir paslaugų vertė.

Bendroji pridėtinė vertė – pagrindinėmis kainomis nustatoma produkcijos vertė, atėmus tarpinį vartojimą.

Darbo išlaidų marža – darbo išlaidų ir apyvartos (pardavimo) santykis.

Darbo našumas – sukurta pridėtinė vertė per 1 dirbtą valandą ar vienam darbuotojui.

Darbo užmokestis (atlygis) – visas darbdavio darbuotojui mokamas atlygis už darbą, kurį sudaro darbo užmokestis ir darbdavių socialinės įmokos.

Įranga – aparatų, įrenginių, prietaisų, įtaisų ir kitokių techninių priemonių visuma.

Lyderiai – tai šalys ar ekonominės veiklos, kurios pagal tam tikrą rodiklį (pvz., darbo našumo lygį) patenka į dešimtį (10 proc.), kurioje yra didžiausius rodiklius pasiekusios šalys ar veiklos.

Nominalus darbo našumas – pridėtinė vertė, skaičiuojama to meto kainomis per 1 dirbtą valandą ar vienam darbuotojui.

Pagrindinės veiklos – veiklos, kurios turi didelę įtaką pridėtinei vertei, eksportui ilguoju laikotarpiu ir sudaro ženklų jų dalį.

Pagrindinės eksporto veiklos – tai atrinktos eksporto veiklos pagal prekių eksporto mastą, įtaką ir augimą visam eksportui.

Pelno marža – pelno ir apyvartos (pardavimo) santykis.

Perkamosios galios paritetis (PGP) – erdviniai defliatoriai ir valiutų keitimo kursai, pašalinantys kainų lygių skirtumų tarp valstybių narių poveikį ir leidžiantys palyginti BVP komponentų mastą bei kainų lygį. PGP rodo, kiek konkrečios valstybės nacionalinės valiutos vienetų reikia tam, kad būtų galima įsigyti tą patį prekių ir paslaugų rinkinį, kurį galima įsigyti už bendrą dirbtinį šalių grupės valiutos vienetą.

Realus darbo našumas – pridėtinė vertė, skaičiuojama palyginamosiomis kainomis per 1 dirbtą valandą ar vienam darbuotojui.

Nacionalinė produktyvumo taryba (NPT) – NPT funkcijos atlikimas priskirtas Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos padaliniiui, atsakingam už ekonomikos analitines veiklas.

Aukštosios technologijos veiklos – pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba, kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamyba.

Vidutinės-aukštosios technologijos veiklos – chemikalų ir chemijos produktų gamyba, elektros įrangos gamyba, niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamyba, variklinių transporto priemonių, priekabų ir puspriekabių gamyba, kitų transporto priemonių ir įrangos gamyba.

Vidutinės-žemosios technologijos veiklos – guminių ir plastikinių gaminių gamyba, kitų nemetalo mineralinių produktų gamyba, pagrindinių metalų gamyba, metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrangą, gamyba, mašinų ir įrangos remontas ir įrengimas.

Žemosios technologijos veiklos – maisto produktų gamyba, gėrimų gamyba, tekstilės gaminių gamyba, drabužių siuvimas (gamyba), odos ir odos dirbinių gamyba, medienos bei medienos ir kamštienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba, gaminių iš šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba, popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba, spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas, baldų gamyba, kita gamyba.

Pagal darbo našumą lyderiaujančios ES valstybės narės 1 lentelė

	1	2	3	4
2000	IE	LV	BG	
2001	RO	CZ	LT	
2002	SK	LV	RO	
2003	SK	LV	LT	
2004	EE	RO	LV	
2005	LT	SI	LV	
2006	RO	CZ	LT	
2007	SK	LV	EE	
2008	LT	HU	RO	
2009	ES	LV	PL	IE
2010	PL	HU	IE	
2011	PL	IE	LT	
2012	LV	EE	RO	
2013	LT	SK	RO	
2014	RO	MT	IE	
2015	RO	MT	IE	
2016	SI	BG	RO	
2017	RO	LV	LT	

Šaltinis: Eurostat; EIM skaičiavimai

Pagrindinių apdirbamosios gamybos veiklų sąrašas 2017 m. 2 lentelė

Veiklos pavadinimas	Vieta	Technologijų lygiai
Chemikalų ir chemijos produktų	1	vidutinės-aukštos
Pagrindinių vaistų pramonės gaminių	2	aukštos
Guminių ir plastikinių gaminių	3	žemos
Gėrimų gamyba	4	žemos
Baldų gamyba	5	žemos
Medienos bei medienos ir kamštienos gaminių	6	žemos
Popieriaus ir popieriaus gaminių	7	žemos
Kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių	8	aukštos
Maisto produktų gamyba	9	žemos
Pagrindinių metalų gamyba	10	vidutinės-žemos
Kitų transporto priemonių ir įrangos	11	vidutinės-aukštos
Kitų nemetalo mineralinių produktų	12	vidutinės-žemos
Niekur kitur nepriskirtų mašinų	13	vidutinės-aukštos
Variklinių transporto priemonių, priekabų	14	vidutinės-aukštos
Mašinų ir įrangos remontas	15	žemos

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas; EIM skaičiavimai*

* nuosaikaus scenarijaus reitingas

Pagrindinių apdirbamosios gamybos eksporto veiklų sąrašas 2017 m. 3 lentelė

Veiklos pavadinimas
Maisto produktų gamyba
Gėrimų gamyba
Medienos bei medienos ir kamštienos gaminių gamyba
Chemikalų ir chemijos produktų gamyba
Pagrindinių vaistų pramonės gaminių gamyba
Guminių ir plastikinių gaminių gamyba
Pagrindinių metalų gamyba
Metalo gaminių, išskyrus mašinas, gamyba
Kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamyba
Elektros įrangos gamyba
Variklinių transporto priemonių, priekabų gamyba
Baldų gamyba

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas; EIM skaičiavimai